

Stornäset – Transkribering av podcast

00.00 – 00.34 (Telefonsamtal från bilen)

Madeleine Nilsson: Hallå!

Jens Wieselblad Nilsson: Hej!

Madeleine: Hej.

Jens: Nu är vi på väg igen.

Madeleine: Ja. Precis.

Jens: Vad skönt. Du, är det långt jag ska följa efter dig nu eller?

Madeleine: Kan det vara tio minuter?

Jens: Ja ja.

Madeleine: Något sånt.

Jens: Trevligt.

Madeleine: Det är inte jättelångt. Vi ska till andra änden av Alnön, så det är en bit. Men det är inte så stort.

Jens: Nej.

Madeleine: Det är inte så långt.

Jens: Vi njuter av vårsolen på vägen dit då.

Madeleine: Ja, men det får vi göra.

Jens: Ja, men härligt! Kör lugnt...

Madeleine: Då ses vi!

Jens: ...så jag hänger med här bakom.

Madeleine: Ja, jättebra.

Jens: Hej!

Madeleine: Hej!

00.35 – 00.50 (Musik intro)

Jens: Hej! Jag heter Jens Wieselblad Nilsson och det här är Västernorrland museums egen podd som ni lyssnar till. Podden, ja, den gör nerlag och pratar om historiska intressanta saker, platser och händelser från och i vårt län. Idag tar vi oss ut till Alnö utanför Sundsvall för att kolla till Stornäset. Det är en boplatzlämning från vendeltid – vikingatid. Det är vårsol och vårvindarna blåser friskt när jag träffar Madeleine Nilsson, arkeolog på läns museet, som visar mig runt på det öppna fältet.

01.25

Madeleine: Ja, nu var vi här.

Jens: Nu var vi här. Ja, det gick ju fort.

Madeleine: Här är ju lite mer så som det såg ut. Det är precis ytan bakom här.

Jens: Det här är bara en stor lägda.

Madeleine: Ja. Det är betesmark.

Jens: Vi går fram lite och tittar hur det ser ut. Det ser bara ut som ett tomt öppet fält.

Madeleine: Ja, det kan man väl säga att det är det också.

Jens: Ja.

Madeleine: Här ser man ju... allt det här som är igenlagt, där det inte växer gräs, det är det som var vårt schakt.

Jens: Det är här ni har grävt?

Madeleine: Ja. Precis.

Jens: På en yta som är, vad kan det vara, tio gånger tio? Tio gånger tjugo?

Madeleine: Mer. Trettio?

Jens: Trettio gånger tjugo då.

Madeleine: Något sånt.

Jens: Typ.

Madeleine: Trettio gånger tio kanske. Något sånt där.

Jens: Ja. Och det här är som... Här ligger stenröset också.

Madeleine: Det tror jag är röjningsrösen från... för hela det här området, där borta framför allt och naturreservatet, det är gammal fossil odlingsmark. Det finns ryggade åkrar. Man kan det som vågformat. Och det finns gamla husgrunder och röjningsrösen, som det här till exempel, som man har röjt undan när man har odlat.

Jens: Just det.

Madeleine: Allt det här är ju fornlämning här borta.

Jens: Allt du ser är en fornlämning.

Madeleine: Inte riktigt så (skratt).

Jens: (skratt)

Madeleine: Men det är ett stort område som är det. Sen har det här området utökats... Eller egentligen inte utökats med det här, för det har fått bli en ny fornlämning eftersom det är en boplats.

Jens: Men hur kommer det sig att ni började gräva här då?

Madeleine: Här var det så att de ville bygga någon mindre byggnad. Har jag för mig. Eftersom det är sånt fornlämningsområde och så rikt på fornlämningar här sa Länsstyrelsen att: "Nej, det måste vi undersöka först". Arkeologiskt. Och det visade sig att, med tanke på det vi hittade, så får de inte bygga.

Jens: Okej.

Madeleine: Så att det...

Jens: Och vad är det som man hittat? Vad är det som gör att man inte får bygga?

Madeleine: Det är ett hus. Bland annat. Det är lite andra anläggningar också. Några härdar. Men den stora grejen, det är ett hus från sen vendeltid – tidig vikingatid. Mestadels tidig vikingatid, kan man säga. Och den var här. Vi kan gå bort här.

Jens: Ja.

Madeleine: Det är svårt att veta exakt nu men den var väl ungefär...

Jens: Vi går på utgrävningsplatsen.

Madeleine: Yes. Ja, men ungefär här kan man säga kanske var ett hörn. Och så gick den lite snett så här. Och så hit och dit. Så det var kvadratiskt.

Jens: Det är som en liten, liten stuga.

Madeleine: Ja. Fyra gånger fyra meter stor. Och det var när min kollega Maria var ute och gjorde en utredning först, och schaktade undan – hon använde ju grävmaskin, banade av och så rensade hon – då såg hon att det var en mörkfärgning i marken. En fyrkantig mörkfärgning.

Jens: Ja.

Madeleine: Hon förstod ju att, ja men det är ett hus. Eller en husgrund. Men det var så pass sent på hösten. Vi var och schaktade fram lite, och rensade fram lite andra anläggningar runtomkring också. Det var någon mörkläggning där borta. Lite härdar. Men det var så pass sent. Det blev kallt och lerigt och snön skulle komma snart. Så vi sa att vi får täcka över allt det här med jord och markduk, så får vi komma tillbaka nästa år i stället. Så då gjorde vi så. I höstas var vi här igen och då fick vi skyffla bort jorden och markduken igen. Och så rensade vi fram. Då såg man tydligt den här kvadratiske mörkfärgningen. Sen grävde vi ner i den, lager för lager. När man kom ner till golvet såg man väggrännor som gick runtom.

Jens: Väggrännor?

Madeleine: Ja. Jag kan visa en bild på det, det är nästan enklare.

Jens: Du har bilder här.

Madeleine: Ja, det har jag. Det är lite svårt.

Jens: Det kanske är lättast så till och med jag förstår.

Madeleine: Ja precis.

05.20 – 05.23 (Ljud som markerar podden hoppar fram i tiden)

05.24

Jens: Ja, men då var det bilder igen. Som man som lyssnare kanske vill se. Då tänker jag: Var hittar man dem Madeleine?

Madeleine: De hittar man på var hemsida vnmuseum.se, och då går man in under fliken Kunskapslandet så ska de ligga där.

Jens: In och glo!

05.38 – 05.40 (Ljud som markerar att podden hoppar tillbaka i tiden)

05.40

Madeleine: Nu ska vi se här. Jag har några bra... Här är alla anläggningarna som är inmätta.

Jens: Just det, på den är platsen. Här ser man området ni har grävt ut...

Madeleine: Precis.

Jens: ...och här ser man att ni har ringat in de olika...

Madeleine: Ja, och den är så där, så ska den vara.

Jens: Så ska man stå för att förstå den.

Madeleine: Här är huset.

Jens: Då står det sten, lerfläckig grop.

Madeleine: Ja. Härd.

Jens: Stolphål.

Madeleine: Precis.

Jens: Och allt sånt utmärkt på bilden.

Madeleine: Och då kan man se att här är själva huset.

Jens: Där ser man ovanifrån ja.

Madeleine: Ja. Och då är det här vi har grävt ner i huset. Och då har vi fortfarande väggrännor. De är ju djupare, så kanske, ja, tio centimeter till neråt.

Jens: Ja, just det.

Madeleine: Så det har gått ner.

Jens: Man ser ganska tydligt att här har det varit, liksom, ramen för huset.

Madeleine: Ja, och vi hittade inga stolphål i de här väggarna.

Jens: Nähä?

Madeleine: Så det har väl antagligen inte stått stolpar ner i marken.

Jens: Utan det har legat...

Madeleine: Ja, det har antagligen legat...

Jens: ...timmer eller...?

Madeleine: Ja, kanske. Eller någon syll. Vi tänker att det är någon typ av ramverkshus, kanske i stavteknik eller skiftesteknik eller något. Man har haft någon slags ram som man byggt upp och så har det kanske legat, som sagt, något icke-stolp... - *icke-jordgrävda stolpar*.

Jens: Man har inte pålat ner i utan man har lagt någonting.

Madeleine: Ja, precis.

Jens: Men det ser inte jättestort ut.

Madeleine: Nej, det är jättelitet. Jag tror jag räknade ut att om man räknar bort väggrännorna här och eldpallen som är i mitten, så är det kanske tretton kvadratmeter yta att bo på.

Jens: Som en studentbostad (skratt).

Madeleine: Ja, precis (skratt).

Jens: På vikingatiden.

Madeleine: Ja. Det såg man ju från början, att det var en jättestenhög i mitten av huset. Eller en stenpackning. Den kommer antagligen från eldpallen som har stått i hörnet. Det ser man när man rensat bort det här. Då blir det tydligt.

Jens: Man ser att det är samlat med stenar i en fyrkant i hörnet av huset.

Madeleine: Precis.

Jens: Ser man på den där bilden.

Madeleine: Ja. Så den har väl varit mycket högre. Sen har det rasat ut. Kan jag tänka mig. Sen hittade vi även, inuti i huset, några små stolphål. Och frågan är om de är äldre än huset eller om det är något som har använts för att stötta upp taket inifrån. Sen här utanför så hittade vi, det var väl här...springer fram och tillbaka.

Jens: Ja. Men det är bra så man får någon slags överblick när man är här.

Madeleine: Jag tror att det var ungefär här någonstans. Så var det en jättestor härd.

Jens: Utanför huset?

Madeleine: Ja. Precis kant i kant med huset. De skar varandra. När vi grävde... Vi tittar alltid på stratigrafi när vi gräver, vilken lagerföljd saker kommer.

Jens: I jorden.

Madeleine: Ja. För normalt sätt är det som kommer längst ner äldst. Om det inte är omrört. I normala fall. Det är en geologisk princip. Men utifrån vad vi kunde se kändes det som att härden var lite äldre än huset. Och det är rimligt att de inte är samtida, för om de skulle ligga vägg i vägg med ett trähus, en jättestor härd, det är inte jättelyckat.

Jens: Nej, det är inte jättesmart.

Madeleine: Nej. Men sen så tog vi dateringar också.

Jens: Ja, precis. Och vad kom ni fram till där då?

Madeleine: Ja, tittar man över lag på hela – när vi får dateringar får vi ett spann på vad som är mest troligt. Då kan det vara ett spann på flera hundra år. Men innan det spannet får vi små delspann med olika hög sannolikhet. Då har man huset 61,5 % sannolikhet att det är från 781 – 882 år efter Kristus. Den här härden är 76,3 % sannolikhet att den är från 670 – 775, och det är vendeltid.

Jens: Okej. Men alltså vilken...

Madeleine: Då borde den vara lite äldre. Om det här stämmer.

Jens: Ja, precis. Det är ju uppskattningar av vad som är mest troligt.

Madeleine: Ja, det är ju det. Tittar man på fynden i härden och i huset är det ganska likartat. Det är ganska mycket ben i härden. Det är samma sammansättning som de i huset ungefär. Det behöver inte ha varit så långt emellan, det kanske är några års skillnad. Det vet man inte.

Jens: Vad är det för ben man har hittat då?

Madeleine: I huset är det mestadels får. Faktiskt. Får, get. Man kan inte veta säkert vilken.

Jens: Nej.

Madeleine: Det hittade vi ganska mycket av. Obränt då. Sen fanns det även svin. Och i härden kom det fram en jättestor fin svinbete från en galt.

Jens: Jaha, okej.

Madeleine: Och nöt. Och även en hästtand var det i huset.

Jens: En?

Madeleine: Hästtand.

Jens: Hästtand?

Madeleine: Så de har säkert haft får. Sen har de väl ätit nöt, svin och säkert häst också kanske.

Jens: Ätit hästhuvud har man ätit alltså.

Madeleine: Kanske inte just hästhuvud. Det vet jag inte (skratt).

Jens: (skratt) Hur kom tanden hit då?

Madeleine: Det var ju inget tabu. Hästar var ett viktigt offerdjur också under järnåldern.

Jens: Just det.

Madeleine: Sen har man också hittat en del ben från vilda djur. Då är det hare och hönsfågel. Och vad har vi mer... Gädda. Som man har fiskat. Sen även säl. Och även grönländssäl. Det är en sån art som inte finns längre.

Jens: Nej jag tänkte det. Den är utrotad här.

Madeleine: Den är utdöd i Östersjön. Och det här är ju... Jag tänkte först när vi fick det resultatet från osteologin att "Oh, det kanske är något unikt". Att det hittats så pass sent. Men...

Jens: Men?

Madeleine: Det visade sig med lite efterforskning att de har hittat det från den här tiden tidigare. Men det här är ett av de ganska få fynden som visar att det levde kvar en population i alla fall här. Så in i vikingatid åtminstone. Det är lite kul.

Jens: Ja, spännande.

Madeleine: Ja. Osteologen såg också på benen... hon kunde se att det var matavfall snarare än slaktavfall, så det troliga är att det har varit ett boningshus där man har ätit.

Jens: Man har bott här.

Madeleine: Ja. Sen såg hon lite gnagspår i vissa av benen. Det kan vara, man vet ju inte, om det är vilda djur som har gått eller om de kanske haft någon hund som de kastat rester till.

Jens: Nej, det kan man bara spekulera i. Men jag tänker att ett sådant här litet hus här – det måste finnas fler hus. Man kan inte bara haft ett hus. Eller?

Madeleine: Det kan det mycket väl ha funnits. Det är ju det att... man ser ju här ungefär, direkt om - vad blir det, väster om huset - kom det som ett kulturlager. Ett lager med jord som är påverkat av människor. Lite brända ben och sot och så där. Och det försvann ju in under schaktkanten. Så det fortsätter säkert med lämningar här under. Det är ju det där att med arkeologi: man ska ju inte gräva upp i onödan. För det vi gräver upp, det är förstört för alltid.

Jens: Just det.

Madeleine: Om det inte ska byggas, då låter man det hellre vara kvar.

Jens: Just det. För framtida generationer att kanske utforska. Med tekniker eller... ja.

Madeleine: Ja. Det är ju så. Allting utvecklas ju hela tiden.

Jens: Det är en ganska viktig aspekt som man kanske inte tänker på.

Madeleine: Nej. Nej, precis. Vi undersöker det, sen är det borta. Det kan säkert finnas fler grejer här.

Jens: Ja.

Madeleine: Absolut.

Jens: Det är en ganska fin plats, tänker jag. Men det är, åter igen, en plats där det inte är så nära till vatten.

Madeleine: Det var. Jag gjorde en sån här analys i ett GIS-program och kollade. För ungefär 1000 år sedan, vikingatid, var vattnet åtta meter högre. Då var det 200 meter till närmaste vatten, neråt väster här.

Jens: Ditåt. Där det bara är åkrar och sånt idag.

Madeleine: Ja, precis. Det gick in som en vik här.

Jens: Jaha.

Madeleine: Så det är inte jättelångt.

Jens: Nej, det är ju inte långt.

Madeleine: Nej. Det har nog varit fint. Och... vad ska vi säga mer? Vi hittade inte jättemycket fynd. Det var ju mest ben. Brända och obrända. Men sen hittade vi i huset, nära eldpallen, flera brynen som använts till att slipa knivar till exempel med.

Jens: Okej.

Madeleine: Och ett litet flintspån hittade vi också. Och i eldpallen låg det en slipsten. Det är ju frågan om... Det vet vi inte, om den var uttjänt och de använt den till att bygga eller om det är något symboliskt eller så. Det är svårt att säga.

Jens: Om man ska sammanfatta den här platsen lite kort. Vikingtid, ett litet hus?

Madeleine: Jag skulle säga att det är som en liten bit av det tidiga vikingatida vardagslivet som vi får se. För normalt, vikingatiden är ju... det handlar nästan alltid om vikingafärder, skatter och alla de här grejerna. Man glömmer ju att folk levde som vanligt då också.

Jens: Ja.

Madeleine: Det är inte bara de här krigstågen. Jag tycker att det är så kul att man får se den delen också.

Jens: Ja.

Madeleine: Sen är det så att, vikingatid, det är en sådan period som vi har undersökt jättelite av i länet. Vi har inte hittat så mycket. Varje liten del är jätteviktig kunskap.

Jens: Små pusselbitar.

Madeleine: Ja, precis.

Jens: Ja. Vad spännande. Tack för titten.

Madeleine: Ingen fara. Det var kul att komma ut hit igen. Det är alltid kul att se hur det ser ut efteråt.

Jens: Ja, det är ju det. Man känner historiens vingslag på något sätt när man står här. Man märker hur nutida bilar åker förbi.

Madeleine: Ja.

Jens: Alldeles här bodde det folk.

Madeleine: Ja, precis. Ja, det är häftigt.

Jens: Ja, det är det. Men du, tack för idag!

Madeleine: Tack själv!

Jens: Hej!

Madeleine: Hej!

15.14 – 15.34 (Musik Outro)